

Müzakerelerde Grup Dinamiği Olarak Güven Duygusu

Emotion of Trust as Group Dynamics in Negotiations

Birol Demircan, Öğr. Gör. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi, E-posta: birol.demircan@gmail.com

Anahtar Kelimeler:

Medya, Güven,
Müzakere,
Politik İletişim.

Öz

Bu çalışmada, yüz yüze ve sosyal medya üzerinde yapılan politik müzakerelerde katılımcıların güven davranışı üzerinden farklılıklar ve benzerlikler karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma ile amaçlanan yüz yüze iletişim unsurlarının sanal gerçeklik denilen alanda tekrar edip etmediğini tespit etmektir. Değerlendirmeler için çalışmada, makro iktidar ve müzakerelerden ziyade mikro politik kamusal müzakerelere odaklanılmıştır. Böylelikle, müzakerelerde görülen baskılama ve dışlama unsurları tespit edilmiş, sosyal medyada yaşanan müzakerelerle karşılaştırması yapılmıştır. Katılımcılarla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerde, yüz yüze iletişim ve sosyal medya dolayımı ile gerçekleşen iletişim arasında ne gibi farkların olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, katılımcıların kendi gerçek kişiliklerini yine sosyal medyaya taşıdıkları, ancak kimi makro nedenlerle güven duygusunun sosyal medyada daha az olduğu görülmüştür. Katılımcıların kendileri hakkındaki bilgilerinin sosyal medyada paylaşılmasının, gözetim uygulandığı hissini yarattığı ve yasal yaptırımlara daha kolay uğrayacakları düşüncesine yol açtığı tespit edilmiştir. Bu durum sosyal medya üzerinden yapılan müzakerelerde beklenen özgürlükçü potansiyelin artık yüz yüze iletişimin bile gerisine düştüğünün bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Keywords:

Media, Trust,
Negotiations,
Political
Communication.

Abstract

In this study, the trust behaviors of the participants were compared in terms of differences and similarities in face-to-face communication and political negotiations on social media. The purpose of this comparison is to determine whether the elements of face-to-face communication repeat in the so-called virtual reality. The study focuses on micro-political public negotiations rather than macro-power and negotiations. Thus, the elements of suppression and exclusion observed in the negotiations were identified. It was compared with the negotiations on social media. In the semi-structured in-depth interviews conducted with the participants, it was tried to determine the differences between face-to-face communication and communication on social media. As a result of the study, it was observed that the participants carried their real personalities to social media again, but for some macro reasons, the sense of trust was less on social media. It was found that sharing information about the participants on social media caused them to feel that they were being supervised and that they would be subject to legal sanctions more easily. This situation is considered as an indicator that the expected libertarian potential in the negotiations on social media is now falling behind even face-to-face communication.

Giriş

Yeni iletişim teknolojilerinin kişilerarası iletişim formlarını değişime uğrattığı açık bir gerçektir. Değişimi, politik iletişim formlarında da görmek mümkündür. Çok büyük ölçekli toplulukların zaman ve mekan yönünden bir araya gelmesinin mümkün olmadığı kamusal müzakerelerde, yeni medya ile birlikte bu topluluklar bir araya gelebilme olanağına kavuşmuştur. Yurttaşlar artık politik karar alma süreçlerine etkin katılmak istemektedirler. Yine yurttaşların toplumsal sorunların çözümü yolunda kendi katılımının dışında alınan politik kararlara rıza göstermediği, bu nedenle meşruiyet sorunlarının yaşandığı bilinmektedir. Bu türden rıza gösterilmeyen durumların oluşmasında modern toplum yapısı ve temsili karar alma süreçlerinden kaynaklandığı söylemek mümkündür. Politik müzakerelerde yaşanan bu türden sorunlar yurttaşların güven duygusu ile hareket etmelerini engellemekte, politik sisteme karşı güvensizlik duygusunun oluşmasına neden olmaktadır. Modern bir durum olarak politik güvensizlik konusunda modernliğin akrabalık bağlarının ön plandaki rolünü ortadan kaldırdığı, yerel cemaat bağlarını yıktığı ve dinin otoritesi ile geleneğe bağlılığı tartışmalı bir konuma getirdiği bilinmektedir. Giddens, bu tür toplumsal sonuçları, toplumsal ilişkileri yerel bağlamlardan koparan ve onları zamanın ve mekânın belirsiz sürelerinde yeniden yapılaştıran çeşitli yerinden çıkarma mekanizmalarına bağlamaktadır (Gidens, 1990: 2000). Gidens, Sembolik araçlar (para gibi) ve uzmanlık sistemleri olarak tanımladığı yerinden çıkarma mekanizmalarını pre-modern koşullara göre daha soyut bir güveni gerekli kıldığını vurgulamıştır (Marshall, 1999: 289-290). Günümüz toplumlarında ilişkilerin zaman ve mekân içinde birbirinden uzaklaşan bireylerden oluştuğu kabul edildiğinde, modernliğin bir yandan bireylerin ontolojik güvenliğini yani kişisel kimliğin sürekliliğini, diğer yandan da toplumsal ve maddi ortama duyulan güveni tehdit ettiği görülmektedir. Modernlik öbür yandan da soyut toplumlardaki risk ve endişe ihtimalini, ayrıca güven talebini de arttırmaktadır. Buna göre modernizm üzerine yapılan analizlerde, modernliğin sahneye çıkışının temel güvenin hem kaynaklarını hem de nesnelere özünde değiştirdiğini ileri sürülmektedir (Marshall, 1999: 290).

Bu açıdan düşünüldüğünde, yeni iletişim teknolojilerinin toplumsal ilişkilerde getirdiği yenilikler arasında güvenle ilgili bir dönüşüme neden olduğunu kabul etmek gerekir. Başka bir anlatımla, yeni iletişim teknolojileri, toplumsal ilişkilerde modern koşulların güvenle ilgili getirdiği değişim ve dönüşüme benzer etkiler yaratmıştır. Yeni iletişim teknolojilerinin sağladığı imkânlarla toplumsal ilişkilerden bağımsız kurulan iletişim geleneksel iletişim formlarının özünü değiştirmiştir. Yerel bağlardan kopmaya neden olan iletişim teknolojileri, iletişim formlarını zamansız ve mekânsız ya da yeni zaman ve yeni mekân formlarında yeniden tanımlamakta ya da yeniden yapılandırmaktadır. Bu tanımlamalar ya da yapılanmalar içerisinde bireyin/yurttaşın ontolojik güvenliği gündeme gelmektedir. Kişisel olarak bireyin kimliği ile ilgili güvenlik kaygısı bu bakımdan önem kazanmıştır. Bireyin toplumsal iletişiminde soyut toplumlarda yukarıda bahsedilen nedenlerle yaşadığı endişe ve risk ihtimali ve bu endişelere ve risk ihtimaline karşı güvence istenci günümüzde toplumsal iletişimde yaşanan güvenlik sorununun diğer bir tarafını oluşturmaktadır. Tam da bu noktada yeni medyada gerçekleşen müzakerelerde katılımcıların güvenç istenci ve güven davranışı politik iletişim açısından kayda değer bir tartışmadır.

Medyada ve güven konusu, izler kitlenin medya içeriklerine nasıl bir güven davranışı sergilediği bağlamında tartışılmaktadır. Medya içeriklerine güven konusu ise kitlelerin kitle iletişim araçlarını kullanma eğilimleri ve tutumlarını betimlemeye ve bu betimlemelerden anlamlı sonuçlar çıkarmaya odaklanılarak ele alınmaktadır. Yine bu tartışmalar içerisinde liberal görüşün benimsediği medyada yer alan haberlerin nesnel olduğu iddiası günümüz kitle iletişim gerçekliği içerisinde tartışılan konular arasındadır. Bu çalışmalarda, medyanın kamuyu bilgilendirme, iktidarın yapıp ettiklerini kamuoyuna duyurma ve kamuoyunun düşüncelerine iktidara aktarma gibi kamusal ve toplumsal bir işlev gördüğü kabulünden hareket edilerek, medyanın olaylar karşısında nesnel olup olmadığı sorgulanmaktadır. Medyanın nesnellığı konusu yine medyanın iktidar ile ilişkileri bağlamında ele alınmaktadır. Bu tartışmaların önemli bir ayağını haberlerin güvenilirliği bağlamı oluşturur. Habere inanma veya haber kaynağının güvenilirliği ve gazeteciliğin itibar kaybının nedenleri bu bağlamda ele alınan konular arasındadır. Manipülatif medya içeriklerine odaklanan bu araştırmalar, medya içeriklerinin kullanıcıların davranışlarına ne türden etkiler ettiğine odaklanmaktadır. İnternetin toplumsal kullanıma açılmasıyla birlikte tüm bu tartışmaların çıkış noktası olarak yeni medya görülmüştür. Bu iyimser bakış açısı yeni medyanın tecimsellikten uzak, iktidar ilişkilerinden bağımsız olacağı yönünde bir kabul sergilemiş, yeni medyanın, medyaya güven konusunda yeni açılımlar getireceği dile getirmiştir.

Ancak, yeni medya kullanımına yönelik yapılan tartışmalardan yola çıkıldığında politik iletişim alanında makro toplumsal yapılar üzerine odaklanmak yerine mikro yapılar üzerine odaklanılması gerekliliğini belirtmek gerekir. Politik iletişimin bir konusu olarak mikro kamusal müzakerede baskılama-dışlama süreçlerinin ve güven davranışının yeni medya olanakları ile idealize edilen demokratik usul ve esaslarda gerçekleşmesine olanak sağlayacak imkanlar sunup sunmadığı incelenmelidir. Kişilerarası iletişimin önemli bir konusu olarak kamusal müzakerede güven davranışı, yeni medya üzerinden yapılan müzakerelerde de benzer bir nitelik taşıyıp taşımadığını değerlendirmek gerekir. Yüz yüze iletişimin önemli bir kavramı olan güven kavramı, çalışmanın ilgi odağındadır. Bu araştırmada, kişiler arası iletişimin önemli bir kavramı olarak politik müzakerelerde güven davranışı, müzakerelerdeki baskılama ve dışlama süreçleri üzerinden tartışılacaktır. Bu tartışma, yeni medyanın baskılama ve dışlamalara yönelik getirdiği olanaklar ve olanaksızlıklar çerçevesinde olacaktır. Politik güven ve yeni medya arasındaki ilişkinin ne olduğunu ele almak ve kuramsal zeminini oluşturmak çalışmanın özgün yönünü oluşturmaktadır. Tüm tartışma içerisinde muğlak bir kavram olan güven kavramının açıklığı kavuşturulması gerekmektedir.

Güven Kavramı

Güven göreceli olarak bu günkü kişilerarası iletişim bakımından önemli bir kavram olsa da yeni tartışılan bir kavram değildir. Güven konusunu ele alan çalışmalar düşünüldüğünde, farklı disiplinlerin farklı yaklaşımlar sergilediğini görmek mümkündür. Genellikle güven, toplumda sosyal uyumu oluşturan ve sürdüren merkezi bir sosyal olgu olarak ele alınmakla birlikte, geleneksel toplumdan modern topluma dönüşüm sonucunda

oluşan bir durum olarak da kavramlaştırılmaktadır (Lewis ve Weigert, 1985). Sosyologlar güveni istikrarlı kolektif yaşam, basit bencil çıkar hesaplarından başka şeylere dayanması gereken toplumsal bir olgu olarak değerlendirirler ve bir işyerinde bile güvene temel bir önem verilmesi gerekliliğine vurgu yaparlar. Giddens (1990), güveni “bir kişinin ya da sistemin inandırıcılığına güven duyma” şeklinde tanımlamaktadır. Giddens, güvenin bazı özelliklerinin tartışılmakta olan her türlü toplum tipi için geçerli olduğu kanısındadır. Güven kavramını, “insanın durumu özünde belirsiz ve tehdit edici bir şeydir” şeklinde tanımlayan Giddens, güven konusunda bireyin gündelik yaşamında başkalarına ve sorgulanmayan yaşam tarzlarına duyulan endişeye dikkat çeker. Psikoloji ve psikanalizdeki çeşitli gelenekler ise güven kavramını, tuhaf, saldırgan ve rahatsız davranışları, anne babaların çocuklarına temel bir güven aşılayamamasına, bunun sonucunda iç benlik ile dış çevrenin güvenilemez ve düşman öğeler olarak algılanmasına bağlarlar (Marshall, 1999: 290).

Tüm bu kavramlaştırmalar ortak noktasında; gündelik hayatın karmaşası içerisinde politik ve kültürel aidiyetler ve farklılıklar, ekonomik hayatta var olma mücadelesi, kimlik çatışmaları, iktidarın baskıları, teknolojideki gelişmelere bağlı bilmeme durumu gibi nedenler yaşamın güvensiz hale gelmesi bulunmaktadır. Özellikle risk toplumu insanın kendi dışındakilere yönelik güven duygusunu sorgulamasına neden olmuştur (Beck, 2017). Güven kavramının makro bağlam içinde değerlendirilmesinin dışında mikro bağlamda bir kişilik özelliği olarak değerlendirmeler de söz konusudur. Sosyal ilişkilerde normal bir büyüme olarak görülen güven kavramı, bireyin ve toplumun uyum sağladığı bir ilişkiler özü olarak ele alınmaktadır (Blau, 1964). Bu bakımdan sosyal psikologlar güven kavramına gruplar arası iletişimin bir kavramı olarak 1950’lerde bakmaya başlamışlardır (Çoymak ve diğ.: 2015: 257-276). Güvenin grup aidiyeti ile ilgili olduğunu din, etnisite ve kültür kodlarının üzerinden oluştuğunu belirten Cook ise güveni, bireyin kendi grubuyla ya da kendi grubunun değerleri ile geçmişte ve şundaki deneyimleri ve içsel diyalogları yoluyla kazanılan nasıl, niçin veya ne zaman güveneceğinin farkındalığı olarak tanımlamaktadır (Cook: 2000). Bu durumda güven konusunda kimlik ön plana çıkmakta ve kimlikler üzerinden bir beğenme duygusu oluşmaktadır. Farklı olandan kendini koruma, fayda sağlama umudu ile hareket etme ya da benzerlik güvenin oluşmasında önemli birer etken olarak değerlendirilmektedir (Luhman, 2000).

Bu çalışma bakımından güven kavramını şu şekilde ele almak gerekir. İnsanların ortak oldukları gruplara güvenmesi, diğer gruplarla ilişkiler ve bu grupların yapılarına olan güven konusu, politik hayatın bir unsuru olarak durmaktadır. Politik güven ya da siyasal güven politik yapılara karşı olumlu tutum olarak tanımlanmaktadır (Çoymak, 2015: 257-276). Özellikle, politik güven parlamentonun ya da meclisin tüm üyelerinin, siyasal sistemin ve kurumların kanun ve kurallarının iyi niyetli, dürüst ve vatandaşlara olan sorumluluklarını yerine getirebilir kapasitede olduğuna ilişkin inanış olarak tanımlanmaktadır. Bir taraftan politik güven, siyaset kurumlarının işlevlerini yerine getirebilmesini sağlamada temel role sahip bir toplumun demokrasiyi geliştirmesinde ve yerleştirmesinde zorunlu bir pozisyona ilişkin yapılan yorumlarla ilişkilendirilmektedir. Yine bir makro bakış açısı ile güven unsurunu değerlendirme söz konusudur. Oysa ki yeni medyada mikro yapılar ve birey, kitlenin dışında var olabilmektedir. Başka bir anlatımla birey genel geçer kabullerden farklı olabilecek potansiyele sahiptir. Bu nedenle politik güven konusunu yeni medya ve yüz yüze iletişim kavramları üzerinden ele almak gerekir.

Kişilerarası İletişim, Yeni/Sosyal Medya ve Güven

“Güven kişilerarası bir davranış ise bu davranışın oluşmasında yeni medyanın nasıl bir etkisi bulunmaktadır?” sorusu üzerinden gidildiğinde yüz yüze iletişimde ve sosyal medyada grup dinamiği ve bireysel varoluşu düşünmek gerekir. Özellikle internette üzerinde bireyin var olan gerçek kimliğinden farklı olarak yeni bir kişi yaratma durumu yüz yüze iletişimden farklı olarak yeni bir güven ve endişe dinamiğini ortaya çıkarmaktadır. Ancak, bu tartışmaya geçmeden önce medya ve güven kavramlarına bir kez daha güven bağlamında ele almakta fayda bulunmaktadır.

Medya ve güven konusunda yapılan araştırmalar medya içeriklerine güven, geleneksel medya ve yeni medya/sosyal medyaya güven karşılaştırması konularında yapıldığı daha önce belirtilmişti. Medyanın sansür ve iktidar baskısından uzak bir yapıda olması beklenmektedir. Oysa piyasa koşulları ve kar etme baskısı iktidarın egemen düşüncesini aktarmak için medyayı güdük bir konuma itmesine neden olmaktadır. Hegemoniklerin medya ile ilgili diyalektik ilişkilerinde medyanın konumlanması, medyaya olan güveni sorgulanır hale getirmektedir. Medya-iktidar ilişkileri içinde reklam ve propaganda gibi yöntemlerle medya içeriklerinin kurgulanması yine medyaya güveni sorgulanır hale getiren diğer neden olmuştur. Medyaya olan güven azlığı siyasal düzenin meşruiyetine olan inancı da zayıflatmaktadır. Yurttaşların güvensizlik hali toplumsal yaşam içinde bir yapı olan medya dahil bir çok yapıya olan güvensizliğe dönüşmekte, rızaya dayalı sistemin meşruiyetinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda etik ilkelerin yerine getirilmesinden sorumlu olan kurum, yapı veya örgütlenmeler, kendi mensubu insanlarını denetleyecek ya da oto kontrolünü sağlayacak güçlü, bağımsız, özerk ve saygın mekanizmalar ne yazık ki işlememektedir. Ana akım medyanın aksine sosyal medya, içerisinde özgürlük ve güven konusunda önemli potansiyeller taşımasına rağmen bu konuda daha tartışmalı bir mecra olarak değerlendirilmektedir. Sosyal medyanın iktidar tarafından kontrolünün daha zor olması nedeni ile bu alanda iktidar tarafından engellenen ya da görmezden gelinen bilgilere ulaşım kolaylaşmıştır. Özellikle toplumsal hareketler tarafından etkin bir şekilde kullanılan sosyal medya, alternatif bir kitle iletişim alanı sunmaktadır. Ancak bu durum, sosyal medyanın aynı şekilde bir türlü (makro-mikro) iktidar eliyle bilgiyi yönlendirmesine, sahte hesaplarla kurgulanmış gerçekliğin yayılmasına olanak sağlamaktadır. Bilgilerin yayılma hızı, içeriklerin doğruluğunu teyit etmede özensizlik, adeta kulaktan kulağa yayılan fısıltıların gerçek olarak algılanması, etik ilkelerin hiçe sayılması gibi nedenlerle yeni medyaya olan güven pek mümkün olamamaktadır. Ayrıca sosyal medyayı kullanan kişilerin sosyal medyanın gözetlendiğini düşünmesi, kişisel bilgilerin izinsiz başkalarının eline geçebilmesi, sosyal medyada paylaşılan içeriklerin hukuki süreçlere konu edilebilmesi sosyal medyanın da güven konusunda temel eleştirilere maruz kalmasına neden olmuştur.

Tüm bu tartışmalar ışığında medya ve güven konusunda yaşanan sorunların politik iletişimin bir konusu olan mikro müzakerelere de yansımaları söylemek mümkündür. Yansımalar mikro müzakerelerde baskılama ve dışlama süreçlerinin işlenmesine neden olmaktadır. Mikro ölçekli politik müzakerelerde, katılımcılar genel güvensizlik halinden etkilenmekte, gündelik yaşamlarında kendi hayatlarını doğrudan doğruya bağlayan konularda dahi fikirlerini beyan edememektedirler. Yine sosyal medyada bu türden

müzakerelerde, hegemonik yapılarından kaynaklanan baskılamalar ve dışlar söz konusudur. Sosyal medyanın kontrol edildiğini düşünen ve sıradan yurttaşların ifade özgürlüklerini yeterince kullanamadıkları yönünde görüşleri bulunmaktadır. Bu görüşte olanlar, sosyal medyanın özgür bir alan olduğu iddiasına karşı özgürlüklerin gündelik hayat dinamiklerinden bağımsız değişkenler olmadığını ileri sürmektedirler. Habermas, kitle iletişim araçları ile dolayımlanan iletişim biçiminin özel alanının tüketim alanı haline dönüşmesinde etkili olduğunu belirtmektedir (Habermas, 1997: 280-287). Bu nedenle medyanın kamusal müzakerelerin gerçekleştiği bir alan olmaktan çok toplumsal iktidar ilişkilerini yeniden ürettiğini söylemek mümkündür.

Modern toplumun parçalı ve karmaşık yapısında kitle iletişim araçlarının sağladığı iletişim dışında yurttaşların politik iletişim kurması birçok engelle çevrilmiştir. İnternetin bu aşamada tartışmaların biçimini değiştirmesi, politika ve demokrasi açısından bir dönüşüme neden olması beklenmektedir. Bu noktada, internetin yeni bir sanal kamusal alan olma ihtimali farklı yaklaşımlarla ele alınmaktadır. Bu yaklaşımları iki eksende toplamak mümkündür. Birinci eksen yer alan görüş, internetin çevrimiçi müzakerelere yüz yüze iletişim sınırlılıklarından farklı olarak yenilikler getirdiğini ve bu yeniliklerin kamusal alanın genişlemesinde önemli bir rol oynayacağını savunmaktadır (Polat, 2005). Buna göre, internette belli bir sorun etrafında birleşen toplulukların aynı düşünceyi paylaşan ve destekleyen katılımcıların politik katılımını cesaretlendirmektedir. Sosyal medyadaki bu topluluklar rahat ve ucuzca birlikte olma bakımından avantajlıdır. İnternette yer alan topluluklar, bireylerinin benzer görüşleri paylaşan insanlarla birlikte olmayı vaat eden bir nitelik de taşımaktadır. İnternetteki katılımın bir özelliği olan ‘anonimlik, politik çevrimiçi müzakere insanların görüşlerini sunmada özgür olmasına neden olmaktadır’ (Wilhelm, 1998). İnternet, fikirlerin daha da açık ifade edilmesine ve katılımcılar arasında fikirlerin rahatça değişimine vesile olmaktadır (Papacharissi, 2002: 6-10). Ayrıca internet, insanların düşünmesine zaman tanınması nedeniyle yüz yüze iletişimden katılımcıların görüşlerini açıkça ifade ederek müzakerelere izin vermesi bakımından ayrılmaktadır. Kullanıcılar iletilerini oluşturma esnasında buldukları zamanla yüz yüze iletişimin anında ve hızlı olarak yanıt verme zahmetinden kurtulmaktadırlar. Sosyal medya katılımcıları düşünme ihtiyacına karşılık gelen zamana sahip olmakla görüşlerini oluşturabilirler ve böylelikle düşünülmüş kararlarını verebilirler (Wellman, 2001). İkinci eksen yer alan görüş, internetin rasyonel eleştirel müzakereye katılımı genişletme potansiyeli ile ilgilenmektedir. İnternetin kamusal alanı genişletme potansiyelinin eleştirel değerlendirilmesi Habermas’ın ideal konuşma durumunun ölçütlerine göre yapılmaktadır. Buna göre, internet alternatif bir sanal kamusal alan oluşturmamaktadır. Öncelikle internet kamunun kullanımına tam olarak açık değildir. Bütün katılımcıların rasyonel eleştirel kamusal müzakereye erişimleri konusunda birçok sınırlılıklar mevcuttur. Politik müzakere sürecinin sanal alanda erişimdeki eşitsizlik tabakalaşmaya neden olmaktadır. Politik müzakere internet üzerinde görülmemektedir. Üstelik politik tartışmalar görülebilse bile internette bu durum yeterince kamusal değildir (Papacharissi, 2002: 6). Eleştirel görüşün internet kamusal alanının temeli olan birlik duygusu, rasyonel anlaşma konusunda eksiklikleri olduğu konusunu da ele almaktadır. Buna göre çevrimiçi tartışmalar, süreci parçalı ve merkezilikten uzak bir kamusal alan oluşturmaktadır. Sosyal medyadaki müzakerelerde aynı kafada insanların yer aldığı ortak özel sanal toplulukların

sanal müzakerelerindeki sonuç da parçalı olmaktadır (Papacharissi; 2002: 17). Bu görüş, elektronik kamusal alanın özel, seçkin bir nitelik taşıdığını, politik katılımın herkese açık olmasını garanti etmediğini, rasyonel müzakeredeki birlik ve rasyonel anlaşma duygusu yaratmadığını ancak açıklık ve evrensellik yanılması yarattığını belirtmektedir.

Bu noktada kişiler arası iletişimde yer alan baskılama ve dışlama konusu üzerinde durmak gerekir. Habermas'ın ideal konuşma durumu üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır. Eğer müzakereye katılımcıların söz edimlerini eşit olarak kullanma, müzakereye öneride bulunma, konuyu değiştirme ve konu önerisi getirmede katılımcıların eşit statüsünün olması gerekmektedir. Ayrıca, katılımcılar söz üstüne söz söyleyebilmelidirler ve politik kararların alınmasında bir çözüme yönelik önerileri sunabilmelidirler. Yeni iletişim teknolojileri üzerinden yürüyen güven tartışmalarında ortaya konulan eleştiriler düşünüldüğünde, bu türden tartışmalarda katılımcıların rasyonel davranmayacakları, baskılama ve dışlama mekanizmalarının işleyeceği bir müzakerede rasyonel çözüme yönelik bir çaba içinde olamayacakları beklentisi söz konusudur. Bu bakımdan politik güven kavramı önemlidir. Katılımcıların makro yapılardan soyutlanmaları ise günümüz toplumlarında mümkün değildir. Politik kurumlara güvenin ötesinde katılımcıların kendine, diğerlerine güvenmeye ve ifadelerinden ötürü cezalandırılmama garantilerine ihtiyaçları vardır. Doğrudan şiddet görme tehlikesi, sosyal medyanın gözetildiği düşüncesi, toplumdaki dışlanma ve mevcut kazanımlarını kaybetme korkusu mikro tartışma içeriklerinin belirlenmesinde önemli birer engelle dönüşmektedir. Bu türden baskılamalar veya dışlamalar sıradan bireyin varoluşsal sorunlara neden olabilmektedir. Bu tür endişeler ve güvensizlik ise manipulatif süreçlerin işlemesine olanak sağlamaktadır. Korku ve güvensizlik bireyleri ve toplumları yönlendirmeye açık hale dönüştürmektedir.

Yöntem

Yüz yüze iletişim esnasında insanların ortaya koyduğu iletişim formları sanal bir gerçeklik dolayımı ile yeniden üretildiğinde, nasıl bir değişim söz konusu olduğu bu çalışmanın ortaya koymak istediği temel konudur. Bu amaçla, yüz yüze iletişimdeki politik güven unsuru ile sosyal medya müzakerelerinde yer alan güven konusu karşılaştırılacaktır. Değerlendirmeler için çalışmada, makro iktidar ve müzakerelerden ziyade mikro politik kamusal müzakerelere odaklanılacaktır. Böylelikle, müzakerelerde görülen baskılama ve dışlama unsurları tespit edilerek sosyal medyada yaşanan müzakerelerle karşılaştırması yapılacaktır. Yüz yüze iletişim ve sosyal medya dolayımı ile gerçekleşen iletişim arasında ne gibi farkların olduğunu tespit etmek ve teknolojinin insan üzerindeki etkisini kısmi olarak da olsa analiz etmek gerekir. Çalışmada da sosyal medyanın, insanın ontolojisinde bir değişim yaratıp yaratmadığı, yarattıysa nasıl bir değişim yarattığı, etkinin olumlu ve olumsuz yönlerinin neler olduğu ortaya konulmak istenmektedir.

Tüm bu kabuller, teoriler ve araştırma konusu ışığında, 10 kişiden oluşan müzakere grubu ile gündemde yer alan önemli başlıklar arasından birisi seçilerek bir politik müzakere yapılmıştır. Bir fakültenin 3. Sınıf öğrencilerinden oluşan bu grup üyelerinin eğitim ve sosyal tartışmada eşit koşullarda olmalarına dikkat edilmiştir. Müzakere konusu için gündemde yer alan şu konular tespit edilmiştir. "S-400 füzeleri ve ABD

ile İlişkiler”, “Ekonomi ve Dolardaki Yükseliş”, “Tarihçi Yazar Kadir Mısırlıoğlu’nun Vefatı”, “Yerel Seçimler ve Seçim İptalleri” veya katılımcıların istekleri doğrultusunda getirecekleri gündeme ilişkin konular. Önerilen konular arasında katılımcılardan, kendiliğindenlik ilkesi doğrultusunda bir konu seçmeleri istenmiştir. Bahsedildiği gibi, müzakere katılımcıları bir fakültenin eşit koşullarda bir araya gelmiş bireylerinden oluşan öğrencilerdir. Araştırmanın kısıtlılıkları arasında, katılımcıların yaş, cinsiyet ve eğitim durumları gibi değişkenler yer almaktadır. Katılımcıların müzakereye katılması, konuşmaları zorunlu değildir. Moderatör eşliğinde o günkü ulusal gündeme ait konuların tartışılması istenmiş, müzakere katılımcıların gönüllülük esası ile konuşmaları sağlanmıştır. Bir konuyu belirlemek yine baskılama anlamına geleceğinden katılımcılara konuyu belirleme özgürlüğü tanınmıştır. Katılımcılar gündemdeki tartışma konularından birini yaklaşık 1 saat boyunca tartışmışlar ve müzakere etmişlerdir. Bu müzakereler süresince baskılamalardan ve dışlamalardan ve müzakere usul ve esaslarından katılımcılara söz edilmemiştir. Tartışmanın ardından 10 kişiden oluşan katılımcılarla, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yapılmıştır. Baskılamalar, dışlamalar, güven ve güvensizlik nedenleri sorgulanmıştır. Sosyal medya üzerinden yapılan tartışmada yine 10 kişi tespit edilmiş Facebook üzerinde açık grup oluşturularak, yine kendiliğindenlik ilkesi doğrultusunda bir müzakere konusu belirlenmiş ve katılımcıların tartışmaları sağlanmıştır. Katılımcılarla yine müzakere sonrasında derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, iki gruptan da elde edilen veriler tasnif edilmiştir. Tasnif sırasında argümantasyon sürecinin nasıl işlediği açıklanmış ve argümanların kategorizasyonu yapılmıştır. Özellikle yüz yüze iletişimde yapılan müzakerenin baskılama ve dışlama unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır. Yine diğer sosyal medya müzakerelerinde baskılama ve dışlama mekanizmalarının işleyip işlemediği, söz kesmelerinin, söz üzerine söz söylemelerin bilinen müzakerelerde rastlanan tanık anlatımlarının ve uzman söyleminin kullanılıp kullanılmadığına bakılmıştır. Bu türden ifadeler üzerinden katılımcıların gruplar arası bir davranış olarak tanımlanan güven davranışı sergileyip sergilemedikleri, kendilerini tam olarak ifade edip etmediklerine odaklanarak adlandırılmaya çalışılmıştır. Hemen belirtmek gerekir ki, konu tartışılırken özellikle insan davranış formlarının bütünü ele almak mümkün değildir. Bu çalışmada yüz yüze iletişim de güven unsurunun nasıl oluştuğu veya oluşup oluşmadığı, politik bir tartışma müzakere uygulaması ile tespit edilmeye çalışılmış, güven duygusunun sosyal medya üzerinde benzer bir şekilde var olup olmadığı karşılaştırılmıştır. Tüm bu veriler aşağıdaki gibi tasnif edilerek kuramsal kısımda ele alınan güven unsuru bağlamında yorumlanmıştır.

Yüz Yüze Müzakerelerde Söz Edim Kullanımı, Baskılama ve Dışlamalar

Yüz yüze yapılan tartışmada katılımcılar “YSK’nın İstanbul Belediye Başkanlığı Seçimlerinin İptali” konusunu konuşmayı tercih etmişlerdir. 31 Mart 2019 tarihinde yapılan yerel seçimlerin kuşkusuz en tartışmalı konusu İstanbul seçimleri olmuştur. İktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi’nin adayı ile muhalefette olan Cumhuriyet Halk Partisi’nin adayının aldıkları oy oranının bıçak sırtı olması, tartışmanın en önemli nedeni olmuştur. Bu türden tartışmalı konular toplum nezdinde de sıcak gündemin bir konusu olarak konuşulmaktadır. Ulusal tartışmalardaki konu başlıklarının, mikro müzakere

içeriklerini belirlemesi doğaldır ve yurttaşların toplumun genelini ilgilendiren konular hakkında kendilerini ifade etme ihtiyacından kaynaklan bir davranış geliştirmektedirler. Tartışmalar içerisinde bloklaşmalar, kimi zaman partizan bir kimliğe bürünen katılımcılar tarafından karşıtlık üzerinden kurulmaktadır. Katılımcıların dile getirdiği argümanlar, bu tür politik müzakerelerde, sıkça rastlanan makro gündemin tekrarı niteliğinde argümanlardır. Çalışma için yapılan küçük ölçekli müzakerede de toplumsal politik blokların ileri sürdüğü seçimlerle ilgili argümanlar bir karşıtlık üzerinden katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Seçimlerin yenilenmesini savunan katılımcıların makro tartışma içerisinde yer alan *“seçimlerin yenilenmesinin demokrasi için faydalı olacağı”* argümanı bu tartışmada da tekrarlanmıştır. Bu görüşün karşıtı olarak konumlanan diğer blok ise yine makro gündemin argümanlarını kullanarak *“seçimin yenilenmesinin demokratik hakların ihlali anlamına geleceği”*ni ifade etmişlerdir. İktidar bloğunun söylemini paylaşılanların beklenenin aksine argümanlarını muhalif bir dil ve baskılanmış sözcüklerle ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılardan bir tanesi *“seçimlerin yenilenmesi herkes için iyi olacaktır. Bütün taraflar seçime yeniden odaklanacak ve kimsenin içinde bir kuşku kalmayacaktır”* derken karşıtlık oluşturmaktadır ancak iktidar söyleminin önemli bir özelliği olarak kesin, hükmeden ve kendini karar verici konumunda ifade etmemektedir. Tartışma içerisinde her ne kadar kadın ve erkek katılımcıların cinsiyete dayalı baskılama ve dışlamaları üzerine odaklanılmamış ise de kadın katılımcıların etkin bir katılımının olduğu açıktır. Kimi kadın katılımcılar cinsiyetten bağımsız konunun temelinde yatan sorunu ifade edebilmişlerdir. Ayrıca, katılımcılar arasında yer alan bir kadın katılımcının iktidar yanlısı bir söylem geliştirirken kullandığı dil *“ülkemizin seçimlerle demokratik usuller üzerinde bir kez daha düşünmesi gerekir. Seçimler demokrasimizi güçlendirecektir. Seçim her sorunun çözümüdür. Bu seçim de böyle olacaktır”* kadın söylemi olarak çözüme yönelik bir argüman oluşturmaya gayret etmektedir. Muhalif bir bakış açısı geliştiren katılımcıların kullandıkları dilin daha kesin ve suçlayıcı olduğu görülmüştür. Buna göre muhalif katılımcılar, iktidar yanlısı katılımcıları baskılayan ve dışlayan ifadeler kullanmışlardır. Bu tür karşı tarafın argümanlarının geçersiz olduğunu belirtmek için kimi gelişmeleri mantıksızlaştırma ya da alaya alma gibi iletişim stratejileri kullanmışlardır. Örneğin yaşanan olayın bir mizah yazarının bile hayal edemeyeceğini dile getiren katılımcı, verilen kararın yanlış olduğunu ispat etmeye yönelik bilgileri sıralamaktadır. Milliyetçi olduğunu açıkça ifade eden katılımcı ise dil kullanımında etkin bir argümantasyon kullanmıştır. *“Önemli olan milletimizin bekasıdır. Seçimlerin tekrarlanması milletimizin aklındaki soru işaretlerini ortadan kaldıracaktır. Ülkemiz bütün seçimlerden daha önemlidir. Karşıtlık kurmak yerine bir araya gelmelidir. Birlik olunmalıdır”*. Katılımcı bu sözleri ile bütün görüşlerin üzerine söz söyleyebilmiş, kendi görüşüne uygun bir çözüm önerisi sunabilmiştir. Katılımcılar arasında hiç konuşmayanlar azınlıktadır. Kendileri ile derinlemesine görüşme yapılabilmektedir. Bu sessizliklerinin nedenleri üzerinde derinlemesine mülakat yapıldığında kendilerini ifade etmeme nedenleri arasında konunun belli başlı iki tarafının olduğunu, önce söz alanların bu sözleri dile getirdiğini ve kendilerinin bu sözler üzerine tekrar etmekten kaçınarak yeni bir bilgi ilave edemeyeceklerini neden göstererek söz almadıklarını belirtmişlerdir. Söz söylememelerinin bir güvensizlik hissinden mi kaynaklandığı sorulduğunda katılımcıların bir kısmı, genel toplumsal politik konjonktürde ikballeri için iyi olmayacağını düşünerek konuşmadıklarını belirtmişlerdir.

Yüz yüze müzakerelerde kendilerini güvensiz hissetmeleri nedeniyle konuşmayan katılımcılar oldukça azdır. Kendilerini konunun derinliğini bilmemekle dışlayan ya da kullandıkları dili iyi kullanamadığı (farklı şive ve yabancı olması nedenleriyle) için kendilerini baskılayan katılımcıların çalışma için yapılan müzakerede olmadıkları görülmüştür. Yapılan derinlemesine görüşmede katılımcılar dil kullanma becerilerinin yeterli olduğunu, baskılanıp dışlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Hatta yüz yüze iletişimde şiddete maruz kalma ihtimalinden kaynaklanan bir sorun yaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Bu bakımdan katılımcılar arasında kendilerini güvenli hissettiklerini söyleyen muhalif katılımcıların kendilerini ifadede ve kullandıkları dili baskılamadıkları, kendilerini etkin bir şekilde dile getirdikleri gözlenmiştir.

Yüz yüze Müzakerede Güven Duygusu

Yüz yüze müzakerede güven duygusunun nasıl biçimlendiğini, unsurların neler olduğunu dışsal belirleyenlerin neler olduğunu tespit etmek için katılımcılarla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yapılmıştır. Bu görüşmeler sırasında katılımcılara temel olarak şu 6 soru sorulmuştur.

-Konuşma esnasında sizi baskılayan söz, kişi veya herhangi bir durum söz konusu olduğunu düşünüyor musunuz? Eğer böyle bir durum varsa lütfen açıklayınız?

-Söz söylerken kendinizi güvende hissettiniz mi? Bu güveninizin temelinde, sizin gibi düşünen insanların konuşmacılar arasında oran olarak çoğunlukta olduğu mudur?

-Konuşurken kendinizi güvende hissetmediyseniz nedenleri yazar mısınız?

-Politik fikirlerinizi söylerken kendinizi iyi ifade ettiğinizi düşünüyor musunuz? İyi ifade ettiyseniz ve veya edemediyseniz nedenleri neler olabilir?

-Yüz yüze iletişimde veya müzakerelerde sizi güvensiz hissettiren etkenleri (eğer varsa) sıralayınız?

-Yüz yüze müzakerelerde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Katılımcılardan öncelikle konuşmaları sırasında kendilerini baskılayan unsurlar olup olmadığını açıklamaları istenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu bu soruya; herhangi bir baskı olmadığını belirtmişlerdir. Üç katılımcı bu soruya herhangi bir cevap vermemiştir. Tartışma ortamında kendini güvende hissetmeyenlerin argümanlarından bir tanesi: “*Siyasi ortamdaki özgür düşünce ortamında görüşlerimizi belirtirken toplum genelinde hakim olan siyasi düşünce baskısı olduğunu düşünüyorum*” şeklindedir. Makro yapıların mikro tartışmaları baskılaması genellikle görülen bir baskılamadır. Teknolojilerin gelişmesiyle birlikte gözetlendiğini düşünen katılımcılar, genel politik atmosferinde etkisiyle bir hegemonya içinde kendilerini bulamadıklarını düşünürler. Bu katılımcı için de bu durum söz konusudur. Ayrıca, ulusal ölçekte ki siyasetin mikro tartışmalara baskılama dışlama olarak yansıdığı bir ifade olarak bu ifadeyi değerlendirmek gerekir. Kendisinin baskılandığı ve dışlandığı düşünen bir diğer katılımcı ise şunları belirtir: “*Konu ülke gündemi veya siyasi bir mesele olduğu takdirde, bazı fikirlerin ortaya konulmadığını veya söylemlerim yüzünden farklı fikirleri benimseyen aile üyeleri, arkadaşlar arasında baskılar olabiliyor. Yaşadığım bölge (Güneydoğu Anadolu) ve farklı bir ırka*

sahip olduğum için şuan da yaşadığım yerde problemler yaşıyorum". Bu ifadelerden katılımcının etnisiteye dayalı baskılama ve dışlama hissi geliştirdiği, bu nedenle kendini güvende hissetmediğini görmek mümkündür. Bir diğer katılımcı ise değer yargıları ile ilgili kendini baskılanmış ve dışlanmış olarak ifade etmektedir: *"Aklımdan geçenleri açık açık söylemekte tedirginlik yaşıyorum. Çevremdeki insanlarla değer yargılarım farklı. Söylediklerimin onları kışkırtmasından kuşku duyuyorum. Maalesef düşünce özgürlüğünü savunan insanlar bile sadece kendi düşüncelerinin özgürlüğünden bahsediyorlar"*. Kendisini baskılayan katılımcılardan bir diğeri ise *"müzakerede siyasete kaymamaya özen gösteriyorum"* derken politikanın kendisi için tehlikeli olacağını dile getirmektedir. Aynı kişiye politik bir müzakerede olmak ve politikalar hakkında konuşmak tehlikeli mi diye sorulduğunda bu katılımcı: *"ülkenin tarihinin bu tür gerilimlerle dolu olduğunu, politikayla ilgilenenlerin genellikle cezalandırıldığını"* dile getirmiştir.

Müzakereler sırasında katılımcıların söz söyleme edimlerinde bulunurken güvende hissetmelerinin nedeninin kendi gibi düşünen katılımcıların çoğunlukta olmasına bağlı olup olmadığı sorulmuştur. Soruya katılımcıların çoğunluğu kendilerini güvende hissettiklerini söyleyerek cevap vermişlerdir. Bu noktada kendini güvende hissetme nedenleri üzerinde durmak gerekir. Kendilerini güvende hissetme nedenini çoğunluktan farklı olarak açıklayanlar arasındaki bir katılımcı *"Evet, katılımcıların her düşünceye açık olduğunu ve her düşünceye de saygı duyduğunu düşünüyorum"* demiştir. Bir diğeri, *"Genelde hissederim. Benimle aynı fikirde olan insanlar bana daha çok özgüven verir ama karşımda ki insanın saygılı ve açık fikirli olması daha önemlidir. Tartışmayı kavgaya dönüştürmeden saygı çerçevesinde daha güvenli ve rahatça fikirlerimizi aktarabiliriz"* derken diğer katılımcılar üzerinden kendi ontolojisini saygı ilkesine dayanarak güvende hissetmiştir. Kimi katılımcılar da güven konusunda kendi bilgi birikimini gerekçe göstermiştir: *"Evet, güvende hissettim. Kendi fikirlerimi ve bilgi kapasitemi kendimi güvende hissetmemi sağladı"*. Ancak bir katılımcı kendini güvende hissetmesinin sebebinin bu özel müzakere olduğunu belirtmiştir. Ona göre başka bir müzakerede bu şekilde güvende hissetmeme ihtimalini düşünmüştür: *"Bu konuşma ortamında güvende hissederim fakat, çalışma hayatı, iş ortamı gibi yaptırımda bulunulacak bir ortamda olunmadığı için güvende hissettim. Güvenin olmasında aynı fikri paylaşımların olması daha çok konuşmama neden olmuştur"*. Güvende hisseden ancak kendini azınlık olarak gören katılımcılar da bulunmaktadır: *"Konuşmacılar arasında benim gibi düşünen insanların oranı çoğunlukta değildi"*.

Katılımcılar, kendilerini müzakere sırasında güvende hissetmeme nedenlerine ilişkin ise şunları belirtmişlerdir. Yine güvende hissetmeme nedeni politik atmosfere bağlı olarak kendini bu müzakerede güvende hissetmeyen katılımcılar söz konusu olmuştur: *"Konuşurken tüm fikirlerimi tamamıyla belirtmediğimi söyleyebilirim. Çünkü kendimi güvende hissetmemekle birlikte farklı görüşlere saygı olmadığını düşünüyorum. Ülkemizde kimi insanlar farklı görüşlere saygı duymamakta, tartışma kültürü bulunmamaktadır"*. Yine bir başka katılımcı bu konuyla ilgili olarak: *"Çevre faktörü veya müzakerenin atmosferi durumlarına göre kendimi kısıtlayabiliyorum ve söylemlerimin kısıtlanabileceğini hiss ediyorum"*. Bir başka katılımcı da yine makro güvensizlikler üzerinde durarak kendini konumu değerlendirmiştir: *"İktidar ve siyasi partilerin yöneticilerinin ayrıştırma dilleri nedeniyle insanlar farklı fikirlere karşı"*

gelebiliyor”. Bir başka katılımcı ise kendini bilgi seviyesini kendini güvende hissetmeme nedeni olarak görmektedir. Daha çok kişisel bağlamda güveni değerlendiren katılımcı şunları demiştir: *“Kendimi güvende hissetmediğim zamanlarda genelde konuyla alakalı yeterli bilgi birikimim yoksa güvende hissetmem. Ya da karşımdaki insanların saygı ve konuya hakimiyeti beni doğru orantılı olarak etkiler.”*

Katılımcıların üniversite 3. sınıf öğrencisi olmaları ve üniversite ortamında özgürce konuşmaları gerektiği motivasyonu hareket ettikleri açıktır. Bu nedenle, katılımcıların büyük bir kısmı olan 6 katılımcı kendini güvende hissetmiştir. Dört katılımcı ise kendini güvende hissetmemiştir. Yukarıdaki metinde de görüleceği üzere kendini güvende hissetmeyenlerin makro ölçekteki politik durumdan etkilendikleri açıktır. Çok az katılımcı kendi bireysel yetersizlikleri üzerine odaklanmıştır.

Katılımcıların kendilerini ifade etme yeterlilikleri üzerinden güven duygusunu yaşıyıp yaşamadıkları sorulmuştur. Katılımcılardan 5 kişi kendisini iyi ifade ettiğini düşündüğünü belirtmiştir. Katılımcılar, konuya hakimiyet, bilgi birikimi ve diğer konularla ilgilerinin olması nedeniyle kendilerini iyi ifade ettiklerini düşünmektedirler. Katılımcı: *“Politika konusunda yeterli bilgim olduğunu düşünmüyorum. Bana verilen bilgilerin de doğruluğu konusunda şüpheliyim. Bu yüzden düşünceleri aktarmanın sağlıklı olduğunu düşünmüyorum.”* Kelime haznesinin yeterli olmadığını düşünen bazı katılımcılar ise kendilerini iyi ifade edemediklerini söylemektedirler. Katılımcı: *“Konu hakkında bilmediğim kelimeler ve terimler veya geçmişteki yaşanmış olaylara hâkim olmadığım zamanlar kendimi iyi ifade edemiyorum”.*

Kendilerini iyi ifade edemediğini düşünenler ise tartışma bağlamındaki bazı konuları unuttuklarını, politik konuşmaların hararetinden etkilendiklerini belirtmişlerdir. Katılımcı bazı konulara hâkimiyet sağlamak için zamana ihtiyacı olduğunu düşünmektedir. *“Fikirlerimin söylerken konuşmacıların çoğu ile aynı fikirde olduğum için ifade ederken farklı noktalara değinmeyi tercih ettim. Aynı fikirde olabiliriz önemli olan aynı şeyleri konuşmaktan ziyade fark edilmeyeni ya da konuşulmayı konuşma hedefim olduğu için ifade edebildiğimi düşünüyorum”* şeklinde konuşan katılımcı ise müzakerede söz üzerine söz söyleyen bir niteliktedir.

Katılımcılara kendilerini güvensiz hissettiren etkenlerin neler olduğunu belirtmeleri istenmiştir. Katılımcılar arasında kendilerini güvende hissetmeme nedenleri şu şekilde derlenmiştir: Yanlış anlaşılma korkusu, kendini iyi ifade edememe korkusu, diğer katılımcıların daha bilgili olması, moderatör ve diğer katılımcıların katı, yargılayan kişiler olması, müzakerede yaşanan gerginlikler ve kişilerin saygılı olmamaları, saldırganlık, kutuplaştırıcı söylemler, kendi doğruları dışında başka doğruları kabul etmeyen ve saygı göstermeyen bireyler, samimiyetsiz ortam, çoğunluk karşıt görüşten oluşuyorsa, bilgisizlik, ülkede farklı görüşlere saygı duyulmaması, fiziksel teması varan müdahale endişesi, topluluk karşısında konuşma korkusu, iktidar baskısı, düşüncelerinden dolayı yargılanma ve bu yargılama sonucu yaptırıma uğrama, konuşmayı sürdüren kişilerin tutum ve davranışları, kişilerin mimik ve jestleri, meydan okuyucu bir tartışma üslubu, katılımcıların eğitim ve kültür seviyeleri, fiziki şiddet ve tehditler.

Burada müzakerelerde katılımcıları güvensiz hissetmelerine neden olan etkenlerin neler olduğuna ilişkin bir sıralama yapılmıştır. Baskılama ve dışlama nedenleri arasındaki etkenlerin arasında yer alan fiziki şiddet ve tehditte maruz kalma korkusu önemli bir baskılama unsurudur. Yüz yüze iletişimde şiddete maruz kalma ihtimali her zaman vardır ve insanlar müzakerelerinde ve fikirlerini ifade ederken, karşıtlıkları kurarken kendi fikirlerini bu tehdit üzerinden baskırlar. Çalışma için yapılan bu müzakerede içerisinde kimi katılımcılar kendilerinin fiziki şiddete maruz kalma ihtimallerine karşı güvensiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Müzakerelerde insanların baskılama unsurlarından birisi de kültür ve eğitim seviyesinin düşük veya diğerlerinden yüksek olduğu düşüncesidir. Müzakerelerde kendi eğitim seviyesini yüksek olarak görenler, uzmanlık söylemi geliştirerek, diğerlerini baskılaya bilirler. Kimi zaman da katılımcı kendisinin eğitim ve bilgi seviyesinin düşük olduğu düşüncesiyle kendi kendisini baskılayabilir. Bu nedenle katılımcılar arasında eşitsiz konumlanışlar söz konusu olabilmektedir. Bu tartışmada bu davranışların, endişelerin ve güvensizliklerin tamamına rastlanmıştır. Katılımcıların bilgi seviyesi konusunda önemli bir endişe duydukları gözlenmiştir. Birçok katılımcının bilgi seviyesi tartışmada dışlama ve baskılamanın birer unsuru olarak işlev görmüştür. Katılımcıların kendilerine güvenmeme nedenleri arasında “yanlış anlaşılma korkusu” da bulunmaktadır. Özellikle bireylerin kendilerini ifade ederken karşıtlıkların nasıl kurgulanacağı önem kazanır. Bu karşıtlıklar kurulurken ve kendi gibi düşünenler arasında oluşan konumlar bu türden endişelere neden olmaktadır. Katılımcıların baskılanmaları ve güvensiz hissetmelerinin makro yapılardan kaynaklanan nedenleri de bulunmaktadır. Katılımcıların dile getirdikleri bu nedenler, “Kutuplaştırıcı söylemler”, “Ülkede farklı görüşlere saygı duyulmaması”, “İktidar baskısı” ve “Düşüncelerinden dolayı yargılanma ve bu yargılama sonucu yaptırma uğrama” şeklindedir. Makro nedenler olarak görülen bu tür baskılama ve güvensizlik unsurları tartışılması gereken bir yapısal sorunlar olarak görülmelidir. Toplum içerisinde konumlanan bireylerin küçük ölçekli yüz yüze müzakerelere bu türden endişe ve güvensizlik hislerini taşımalarını normal bir durum olarak değerlendirmek gerekir.

Son olarak katılımcılara müzakerelerde karşılaştıkları sorunları anlatmaları istenmiştir. Katılımcıların karşılaştıkları sorunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

-“*Kelimeleri seçmekte zorlandım*”

-“*Bazen karşımdaki ya da ortamdaki insanların düşüncelerinin ve tepkilerinin farklı olabileceğinden çekinebiliyorum. Ya da bazen karşımdakinin bizi yanlış anlaması bizim kendimizi ifade edemediğimiz nadir zamanlardan olabiliyor*”

-“*Karşımdaki kişinin okumadan, araştırmadan konuşması ve doğru olmayan bilgiler vermesi*”

-“*Saygı çerçevesinin kaybedildiği noktada gerginliklerin çıkması, kişilerin kendilerine güvenmeyerek net ifadelerde bulanmaması, moderatörlerin kimi zaman manipüle edici davranışlarda bulunması sorun yaratmaktadır*”

-“*Karşıdaki konuşmacıların konulardan sapmaları büyük bir sorun oluşturmaktadır*”

-“İnsanların kendi düşüncelerini savunurken hakikat göz ardı edilerek körü körüne düşüncelerini savunmaları ve ön yargıları”

-“Söz hakkı aldığımda, sık sık müdahale edilmesi benim için en büyük sorundur”

-“Bilgisizlik ve kalıplaşmış düşünceler”

-“Ülkemizde bir tartışma kültürünün olmaması bu sorunların en başında gelmektedir”

-“Karşı tarafın bizi dinlememesi, radikallik, görüşlerin futbol takımı tutar gibi kusursuz olacağı düşüncesi”

-“Diğer konuşmalarda konuşmacıların tavır ve davranışlarının olumsuz ve rahatsız edici olması, konuşmanın yapıldığı ortam ve konuşma yapılmasındaki amacın bilimsel bir ortamdaki ziyade politikanın ve çıkarıcı yanlı konuşmanın başlatılması bu gibi olumsuz ortamlarda konuşmaktan hoşlanmam ve az konuşmayı örtük konuşmayı ya da ortamda soru sormayı tercih ederim”

-“Bireylerin sert bir tutum sergilemesi ve dinlemek için değil cevap vermek için dinlemesi, tamamen başka görüşlere kapalı olmak”

-“İnsanların seslerini yükseltmesi, farklı fikirleri dinlemeden olaylara at gözlüğüyle bakmaları, kendi fikirlerini dışındaki insanların fikirlerini yanlış görmeleri. Konudan saparak kişisel hakarete başvurmak. Dış görünüşü ya da herhangi konu dışı konuşurken bahsedilmesi ve tekrara düşmek”

Katılımcılar kendilerinin karşılaştıkları sorunları aktarırken özellikle mikro seviyede gerçekleşen baskılama süreçlerinden bahsetmektedirler. Saygıya dayalı bir iletişimin gerçekleşmemesini de kendi görüşünün değersizleştirilmesinden, sığ bir bakış açısı konularak konuyu iyi açıklayamamalarından, ön yargılı ve radikal yaklaşımlardan, başkalarının görüşlerine saygıya dayalı bir argümantasyon süreci içinde olmalarından bahsetmektedirler. Ses yükseltme, tekrara düşmek, ülkenin genelinde tartışma kültürünün olmamasını düşünmek, söz hakkına sık sık müdahale edilmesi gibi konular katılımcılar arasında baskılama ve dışlama unsurları olarak görülmektedir. Bu baskılamalar ve dışlamalar bireylerin güvensizlik davranışlarına neden olmaktadır.

Sosyal Medyadaki Açık Grup Üzerinde Yapılan Müzakerede Baskılamalar, Dışlamalar

Yüz yüze iletişimden farklı olarak müzakere öncesinde araştırma konusu ve nitelikleri hakkında katılımcılar bilgilendirilmiş, özel bir Facebook açık tartışma grubu oluşturulmuştur. Bu grupta belirtilen konulardan birini seçmeleri ve müzakere etmeleri istenmiştir. Grup üyeleri, yine Yüksek Seçim Kurulu kararını tartışmak istemişlerdir. Tartışmanın yapıldığı tarihte yerel seçimlerinin yeni yapılması yurttaşların seçimlerle ilgili propaganda, seçim kampanyalarının mesajları ve görsel işitsel ve diğer medya aracılığıyla birçok mesaja maruz kalmaları bu türden tartışmalarda ulusal gündemin konuşulmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, Facebook üzerinde yapılan müzakerede, bir katılımcının ilk olarak Yüksek Seçim Kurulu kararı ile muhalif bloğun iktidar argümanlarına

karşı kullandığı argümanı tekrar etmesi, bu müzakerenin başlangıcı olmuştur. Diğer katılımcılar yüz yüze iletişimin aksine katılımcının sözü üzerine söz söylemek yerine yine aynı tartışmada aynı argümanı tekrar eden ve ancak bu kez yüz yüze iletişimde dile getirilmeyen daha radikal argümanları kullanmışlardır. Bu türden radikal sözlerin kimi zaman hakarete dönüştüğünü belirtmekte fayda bulunmaktadır. İnternet üzerinde yapılan tartışmaların metine dayanması ve fiziki şiddet korkusundan uzak olması ve yüz yüze iletişimde yer alan mimik, ses tonu ve diğer unsurların olmaması nedeniyle insanlar daha keskin bir ayırım üzerinden birbirlerinin argümanlarını dışlamışlar, yok saymışlar ve keskin karşıtlık konumlanış sergilemişlerdir. Müzakere içerisinde dil kullanımı metinler üzerinden, imlaldan ve büyük ve küçük harf kullanımından hatta, emoji kullanımından elde edilen bilgiler ile sağlanmaya çalışılmıştır. Bu tür yardımcı unsurların her ne kadar etkin kullanıldığını görülse de etkin bir baskılama ve dışlama şeklinde işlemediği açıktır. Karşıtlıkların derinleştiği ve hatta karşıt fikirlerin dinlenmediği, ucu açık müzakere biçimine dönüştüğü, usul ve esaslarından bağımsız birer karşılaşma alanı haline geldiği bir müzakere söz konusudur. Bu türden karşılaşmalarda rasyonel bir çözüme yönelik bir tartışma mümkün gözükmemektedir. İnsanların kendilerini ifade ettiği, ancak bir türlü uzlaşmadığı fikirlerin radikalleştiği, baskılamaların ve dışlamaların hakarete varan sözcük kullanımlarıyla sonuçlandığı, bir karşılaşma alanına dönüştüğü açık bir gerçek olarak görülmüştür.

Katılımcıların bu türden eylemlerine neden olan davranışları derinlemesine görüşmelerle anlaşılmaya çalışılmıştır. Özellikle yüz yüze iletişimde etkin bir şekilde kullanılmayan ve nezakete yönelik dil kullanımı Facebook açık grup tartışmasında neden yapılmadığı yönünde sorulduğunda kişilerin farklı cevaplar verdiği görülmüştür. Katılımcılar metin üzerinden argümanları daha net görmekte ve bu yazıların ciddiyeti ile keskin bir karşıtlık geliştirebilmektedirler. Bu karşıtlıklarının sebepleri arasında özellikle bazı sözcüklerin kendilerini tahrik ettiğini belirtmektedirler. Hırsız sözü, bu karşıtlığın keskinleşmesinde hakaretleşmeye varan ifadelerin kullanılmasına neden olmuştur. Aynı şekilde aynı sözcüğün iktidar tarafından da kurumlara ve siyaset kurumuna olan güvensizlik olarak algılanmasına neden olduğu ve bu nedenle karşıtlığın kurulduğu açıkça görülmüştür. Kişilerin güven içinde hissedip hissetmedikleri sorulduğunda genellikle katılımcıların sosyal medya üzerinde yapılan tartışmaların denetlendiği, burada kendilerinin özellikle iktidar karşıtlığı sözleri kullanmaları söz konusu olduğunda endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Bu türden bir güvensizlik hissi iktidar yanlıları için de söz konusu olmuştur. Bu kez iktidar yanlısı katılımcılar, metnin kalıcı olduğunu, şu anda yaşanan süreçlerin kesin değerlendirilemeyeceğini, ilerde veya gelecekte bu türden sözler etmelerinin kendi vicdanlarını bağlayacağını, bu nedenle keskin ve kati karar içeren ifadeler kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu tartışmalar içerisinde görülecektir ki katılımcılar yüz yüze iletişimin şiddet korkusundan öte denetlenme korkusu ve güvensizliği ile güvenli bir tartışma gerçekleştirememişlerdir. Yüz yüze iletişimden farklı olarak önceden birçok araştırmacının anonim kimlik üzerinden fikirlerini radikalleştirdiği bu türden tartışmaların açık kimlik ile yapıldığında kendileri için bir sorun olacağı endişesini taşımaktadırlar. Bu tartışmalar internetin özgürlükler dünyası söyleminin de günümüzde tam olarak katılımcılar tarafından kullanılmadığının göstergesi olarak değerlendirmek gerekir.

Sosyal Medya Açık Grup Üzerinde Yapılan Müzakerede Güven Duygusu

Katılımcılara daha önce bilgi verilerek sosyal medya üzerinde bir açık tartışma grubu oluşturulmuştur. Açık tartışma grubu anonim kimlikler üzerinden yürütülmektedir. Yine bu müzakerede de katılımcıların üniversite üçüncü sınıf öğrencilerden oluşan 10 kişilik bir grup olduğunu belirtmek gerekir. Sosyal medya üzerinde ve gerçek hayatta da birbirlerini tanıyan açık kimliği ile tartışma grubunda yer alan katılımcıların, anonim kimlikle müzakereye katılmamaları özellikle istenmiştir. Gerçek kimliği ile sosyal medya üzerinden varoluş aynı zamanda sanal gerçeklik tartışmalarının önüne geçmiştir. Sanal gerçeklik kişinin kendini hayal ettiği olmak istediği ya da istemediği, kendi gerçekliğinden farklı olarak tasarladığı bir kimliktir. Politik tartışmada güven duygusu sosyal medya üzerinde de gerçekleşip gerçekleşmemesi tartışmasını gerçek kimlikleri ve sorumlulukları kabul eden katılımcılar üzerinden tartışmak gerekir.

Tüm bu nedenlerle tartışmada katılımcıların söz edimlerini kullanırken metin üzerinden nasıl müzakere ettiklerine dikkat edilmiştir. Katılımcılara şu sorular sorularak yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yapılmış, onların politik müzakerede güven davranışları tespit edilmek istenmiştir. Bu davranışlar ile yüz yüze ve sosyal medya üzerinde gerçekleşen müzakerelerdeki farklar ve benzerlikler betimlenmiş olacaktır.

Sosyal medya müzakeresi esnasında sizi baskılayan söz, kişi veya herhangi bir durum söz konusu olduğunu düşünüyor musunuz? Eğer böyle bir durum varsa lütfen açıklayınız?

Bu ilk sorunun cevabı olarak çoğunluk müzakere esnasında sosyal medya üzerinde kendilerini baskılayan söz kişi veya herhangi bir etken söz konusu olmadığını belirtilmiştir. 10 katılımcıdan 7 tanesi katılım konusunda bir sınırlama olmadığını söylemiştir. Katılımcı: *“Müzakere ortamında çok farklı görüşlerde katılımcılar olmasına rağmen hoş görü ve saygı ortamı olduğu bir baskı hissetmedim”* demiştir. Katılımcılar arasında kendisini baskılanmış hissedenler şunları söylemişlerdir: *“Evet baskı durumu söz konusudur. Çünkü diğer katılımcıların kutsal saydığı değerlerin benim için pek bir anlamı yokken, benim kutsal saydığım değerlerin onlar için bir önemi yoktur. Bu da düşüncelerimizi ifade ederken çatışmaya neden olabiliyor. Tartışmada genelde iktidarı elinde bulunduran tarafın isteği doğrultusunda sonuçlanıyor. Bu da benim sözlerimi seçerek yazmamama neden olmaktadır”*. Bir diğer katılımcı: *“Evet iletilerimde belirttiğim gibi iktidarın (hangi parti olursa olsun) muhaliflere korku aşıladığını düşünüyorum”* demiştir. *“Evet, baskılandığımı düşünüyorum. Çünkü sosyal medya hesaplarındaki ifadelerinden dolayı insanlar yargılanıyor. Bende kendimi tam olarak ifade edemedim”*.

Katılımcılara yöneltilen diğer soru; metinleri yazarken kendinizi güvende hissettiniz mi? Bu güveninizin temelinde, sizin gibi düşünen insanların konuşmacılar arasında oran olarak çoğunlukta olduğu mudur? Şeklinde olmuştur.

Katılımcıların bu soruya verdiği yanıtlar bir önceki soruya verilen yanıtlarla paralellik taşımaktadır. Kendini güvende hisseden katılımcılar daha çok iktidarın argümanlarını yazan katılımcılardır. Bu nedenle kendilerini güvende hissetmektedirler. Daha farklı fikirler ortaya koyan katılımcılar, kendilerini azınlıkta hissedenlerdir. Katılımcılar, kendilerini güvende hissetme nedenlerini şu şekilde açıklıyorlar: *“görüşüm ne olursa olsun müzakerede bulunan katılımcıların bana herhangi bir müdahalede bulunmayacaklarını düşünüyorum”*. Katılımcının söylediği bu söz ile fiziki müdahale

ve şiddete maruz kalma korkusunun internet üzerinde işlemediğini, katılımcıların daha güvenle kendilerini ifade ettikleri görülmüştür. Güvensizlik konusunu da katılımcının birisi “ *Güven mi? Kime güven neye güven?*” sorusu ile sorunun anlamsız olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların kendilerini güvende hissetmeme nedenleri sorulduğunda çoğunluğun kendilerini güvende hissettiklerini ancak azınlığın muhalif olma ve yasal yaptırımlardan ve gözetlendiğinden endişe ederek katılımı güvende hissetmediklerini belirtmişlerdir.

Metin yazarak kendilerini ifade etmenin söz ile ifade etmeden daha zor olduğu düşünülürse, katılımcıların bu tür zorlukları yaşayıp yaşamadıklarını öğrenmek için yöneltilen sorulara katılımcılar şu şekilde cevap vermişlerdir. Yazarak kendilerini daha iyi ifade ettiklerini ve ancak yazı yazarken konuşmalardan daha dikkat ederek metinleri yazdıklarını, kimi zaman sözle söyleyemedikleri radikal görüşlerini yazarken rahat olduklarını dile getirmişlerdir. Örneğin bir katılımcı, “*Ancak yine de saygı çerçevesini aşmadan fikirlerimi ortaya koyabildiğimi düşünüyorum*” demiştir. Aynı katılımcı açık kimlik ile sosyal medyada var olmanın farklı sorumluluklar getirdiğine dikkat çekmektedir. İfadelere dikkat çeken bir diğer katılımcı, kendini iyi ifade ettiğini ancak insanların dinlemek veya okumaktan çok kendi fikirlerine odaklandıklarını belirtmiştir. Kendini ifade edemediğini düşünen katılımcılar söz konusudur. Bunun nedenini politik fikirlerinde kararsız olduğu ve metin yazımında konuşmada olduğu gibi kendini tam olarak anlatamadığını, belli düşüncelerini dışarda bırakmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Bir diğer katılımcı ise, politik olarak kendi kimliğini belli etmediğini bunun kendisine zarar vereceğini bu nedenle özellikle sosyal medya üzerinden bu tür paylaşımlarda bulunmak istemediğini belirtmiştir. Katılımcı: “*Hayır, çünkü fikir beyan ederken üstü kapalı konuşmak zor oluyor*”. Bir diğer katılımcı da uzun uzun yazmanın okunma problemi getirdiğini ve bu nedenle yazmak istediklerinin öz bir şekilde yazması gerektiği için kendini iyi ifade edemediği bu tür kısıtlamaların olduğunu belirtmiştir.

Katılımcılara sosyal medya üzerinde kendilerini güvensiz hissettiren etkenlerin neler olduğu sorulduğunda ise, katılımcılar arasında dikkat çeken görüşler tespit edilmiştir. “*Şöyle ki, insanlar birebir görüşlerinizi öğreniyor. Siz mimlenebilirsiniz ve iş hayatınızda bu hiç beklemediğiniz anda, görüşünüz yüzünden işe alınmayabilirsiniz*” diyen katılımcı sosyal medyada gözetimden ve gözetim toplumunun getirdiği olumsuzluklardan bahsetmektedir. Yazılan metinler içerisinde, katılımcılar arasında kendi iletilisinin ilgi odağı olmasından hoşnut olan bir diğer katılımcı, bu odağın kimi zaman kendini baskılamasına, yazacağı metinlere daha dikkatli ve daha ilgi çekici olması için çok zorlandığını belirtmiştir. Katılımcılar sosyal medya üzerinde kimi verilerin olmadığını bu nedenle “*diğer katılımcıların objektiflik derecesini, hoşgörü seviyesini ve görüşünü bilmemenin*” kendilerini iyi ifade edememelerine neden olduğunu söylemiştir. Buna karşılık bir başka katılımcı şu şekilde kendini dile getirir: “*İnsanların genel kabul görmüş fikirleri benimsemesi, onların algılarını olumsuz yönde etkiliyor. Karşılaştığımız insanlardan farklı bir düşünce sahibi olduğumuzda sakalımdan dolayı işidci, kaideci gibi tepkiler alıyorum. Fakat sosyal medyada ise insanlar beni rahatlıkla dinleyip düşüncelerimi dinleyip, eleştirebiliyorlar. Karşılıklı konuşmalarımız genelde olumlu*

oluyor". Katılımcının belirttiği bu türden argümanlar kişilerin dış görünüşlerinden ziyade argümanlarının olduğu, ne söylediklerine odaklanılması gerektiği açısından önemlidir. Kimi katılımcılar bu durumdan rahatsız olurken, başkalarına göre konuşma refleksi geliştirmektedirler. İdeal konuşmalarda argümanın içeriği önemlidir.

Katılımcıların sosyal medya üzerinde yapılan bir müzakerede karşılaştıkları sorunların neler olduğu sorulduğunda ise katılımcılar, katılımcılar arasında kutuplaşmalardan ve karşıtlıklardan şikâyetçidir. Katılımcı: "*Kutuplaşmalar çok keskin oluyor ve bazı kavgalar zıtlaşmalara neden oluyor*" derken sosyal medya üzerinden yapılan müzakerelerde fikirlerin radikal bir şekilde ifadesinden bahsetmektedir. Bir diğer katılımcı ise "*bilgi eksikliğinden*" şikâyet etmektedir. "*Sadece eleştirmiş olmak için eleştiren ve fikirlerini kulaktan dolma laflarla benimsemiş olan kişiler*" bu katılımcı için sorun olarak tespit edilmiştir. Bir diğer katılımcı da sosyal medya müzakerelerinde bilgi eksikliği olduğunu, genel kültür konusunda kendisini geliştirmesi gerektiğini, bu nedenle müzakerelerde çekimser kaldığını belirtmiştir. Kimi katılımcılarda "*fikirlerimi belirtirken sözümün önemsizleştirilmesi ve alay edilmesi kişilerin saygı çerçevesinin dışına çıkması benim için bir sorundur*" diyerek saygı ve alay edilme korkusu üzerinden baskılandığını ve güven hislerinin oluşmadığını belirtmişlerdir. "*Karşı tarafı dinlemeden, doğru yorumlamadan iletiler atılmasının ve belli fikirlerin dikte edilme çabasının müzakerede önemli bir sorun olduğunu*" belirten diğer bir katılımcı, tartışma konusunun dinlenmemesinin, söz üzerine söz söylememenin, çözüme yönelik bir tartışmanın olmamasının kendisi için bir sorun olduğunu belirtmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada, yüz yüze ve sosyal medya üzerinde yapılan politik müzakerelerde katılımcıların güven davranışı üzerinden farklılıklar ve benzerlikler karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma ile yapılmak istenen yüz yüze iletişim unsurlarının sanal gerçeklik denilen alanda tekrar edip etmediğini tespit etmektir. Bu bakımdan, yapılan müzakerelerde baskılama ve dışlama unsurları tespit edilmiştir. Buna göre, yüz yüze iletişimde katılımcıların alay edilme korkusu, bilgilerinin yeterli olmama korkusu, fiziki şiddete maruz kalma korkusu, muhalif olan katılımcıların kendilerine yönelik yasal yaptırımlar konusundaki endişeleri katılımcıların baskılanmalarını ve dışlanmalarına neden olduğu, katılımcıların bu nedenle güven davranışı geliştirmedikleri gözlenmiştir. Özellikle muhalif düşüncede olanların kendilerine yönelik argümanları üzerinden bir müzakere yerine, bireysel karşılaştıkları zorlukları dile getirmeleri dikkat çekicidir. Katılımcılar kendilerini büyük oranda güvende hissetmişlerdir. Güvende hissetmeyen katılımcılar genel eğilimin dışında kalan katılımcılardır.

Sosyal medya üzerinden yapılan müzakereler için ise farklı bir yönelim söz konusudur. Müzakerelerde iletilerle katılım olduğundan metin yazımı ön-plana çıkmaktadır. Bir katılımcı bu bakımdan kendini uzun uzun dile getirmek isterken yazıların okunmama riskini gözeterek daha kısa metinler yazdığını, düşüncelerini iyi ifade edemediğini dile getirmiştir. Ayrıca, sosyal medya üzerinde kimi katılımcılar, yüz yüze müzakerelerdeki verilerin olmadığını, bu nedenle kendi argümanlarını kullanırken güvende hissetmediklerini

belirtmişlerdir. Oysa kimi katılımcılar da fiziksel görünüşlerinden kaynaklanan engelleri sosyal medya üzerinde yaşamadıklarını bu nedenle argümanlarının veya fikirlerinin daha iyi anlaşıldığını söylemişlerdir. Bu durum göstermektedir ki, katılımcılar yüz yüze iletişimin olumlu ve olumsuz yönlerini yeni medyalar üzerinden kendi lehlerine çevirebilmekte veya olumsuzluğu yaşayabilmektedirler. Katılımcıların sosyal medyayı nasıl ve ne için kullandıkları önemli hale gelmiştir. Bu bakımdan katılımcıların sosyal medyada güven konusunda kendi hisleri ile hareket ettikleri, kendi gerçek kişiliklerini yine sosyal medyaya taşıdıkları, ancak kimi makro nedenlerle güven duygusunun sosyal medyada daha az olduğu görülmüştür. Katılımcıların kendileri hakkında bilgilerin sosyal medyada paylaşılmasının kendileri hakkında gözetim uygulandığını ve yasal yaptırımlara daha kolay uğrayacaklarını düşünmektedirler. Bu durum sosyal medya üzerinden yapılan müzakerelerde beklenen özgürlükçü potansiyelin artık yüz yüze iletişimin bile gerisine düştüğünün bir göstergesidir.

Kaynaklar

Beck, U., (1992). *Risk society: Towards a new modernity*. Sage.

Blau, P. M., (1964). *Exchange and power in social life*. Transaction Publishers.

Çoyamak, A; Gheorghiu, MA; Niens, U; & Lyons, E; (2015). Vatandaşlığın Psikolojisi ve Politik Güven. İçinde Ö. Dirilen-Gümüş (Ed.), *Siyaset Psikolojisi*. (ss.257-276). İstanbul: Nobel Yayınları.

Giddens, A. (1990). Giddens, A. 1990. *The Consequences of Modernity*, Cambridge: Polity Press.

Giddens, A. (2000). *The third way and its critics*. Cambridge: Polity Press.

Habermas, J., (1997), *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*, T. Bora, M. Sancar (çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.

Lewis, J. D., & Weigert, A. J.(1985). Social atomism, holism, and trust. *The Sociological Quarterly*, 26 (4), 455-471.

Luhmann, N. (2000). Familiarity, confidence, trust: Problems and alternatives. *Trust: Making and Breaking Cooperative Relations*, 6, 94 - 107.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

Neuman, W. Lawrance, (2014a). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, Cilt 1, Ankara: Yayınodası Yayıncılık.

Neuman, W. Lawrance, (2014b). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, Cilt 2, Ankara: Yayınodası Yayıncılık.

Papacharissi, Z., (2002), "The Virtual Sphere: The Internet as a Public Sphere", *New Media and Society*, S. 4, s. 9-27.

Polat, R. K., (2005), “The Internet and Political Participation”, *European Journal of Communication*, S.20(4), s. 436-459.

Wellman, B., (2001), “Does the Internet Increase, Decrease, or Supplement Social Capital?”, *American Behavioral Scientist*, S. 45, s. 436-455.

Wilhelm, A. G., (1998), “Virtual Sounding Boards: How Deliberative is Online Political Discussion?”, *Information, Communication and Society*, S. 1, s. 313-338.